

Program
usuwania wyrobów zawierających azbest
dla Gminy Kruklanki
na lata 2013 - 2032

Kruklanki, wrzesień 2013

Program dofinansowano ze środków Ministerstwa Gospodarki

Autorzy:

Magdalena Kaczorowska-Dołowy – kierownik prac

Monika Mużyło

Przemysław Dołowy

Joanna Sochoń

Krzysztof Pietrzak

Meritum Competence

ul. Syta 135, 02-987 Warszawa

NIP 526 273 7394, REGON 43233609

Tel. 728 956 434, Fax 22 203 40 29

szkolenia@meritumnet.pl, azbest@meritumnet.pl, audyt@meritumnet.pl
www.szkolenia.meritumnet.pl

Spis treści

1.	Wprowadzenie	7
2.	Cel i zadania Programu	7
3.	Informacje o gminie Kruklanki	8
4.	Charakterystyka azbestu	12
5.	Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego.....	14
6.	Regulacje prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest .	18
7.	Zasady bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest.....	25
8.	Gospodarowanie odpadami w postaci wyrobów zawierających azbest	31
9.	Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Kruklanki	34
10.	Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest wraz z harmonogramem usuwania	41
11.	Finansowanie demontażu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest	45
12.	Wskaźniki realizacji Programu	50
13.	Analiza wpływu Programu na środowisko i zdrowie człowieka.....	51
14.	Bibliografia.....	57
15.	Załącznik 1 Pełny wykaz aktów prawnych dotyczących problematyki azbestowej	58
16.	Załącznik 2 Szczegółowe informacje o konkursie dotacyjnym na usuwanie azbestu z WFOŚIGW w Olsztynie.....	65
17.	Załącznik 3 Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest	67
18.	Załącznik 4 Wzory oznakowań wyrobów zawierających azbest	68

1. Wprowadzenie

Azbest jest minerałem, który ze względu na swoje kancerogenne właściwości ma być całkowicie wycofany z użytkowania. Podstawowym dokumentem określającym zadania nałożone przez Unię Europejską mające na celu oczyszczenie terytorium Polski z azbestu w planie wieloletnim, tj. w latach 2009-2032 jest *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* (POKzA). Wyznaczono w nim cele, ramy legislacyjne, finansowe i organizacyjne prowadzące do usunięcia wyrobów azbestowych oraz usprawniające monitoring realizowanych zadań.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2009 (Uchwała Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu 2009-2032 zmieniona uchwałą nr 39/2010 z 15 marca 2010 r.) jednostki samorządu terytorialnego zostały zobligowane do opracowania programów usuwania wyrobów zawierających azbest.

Niniejszy dokument stanowi wypełnienie obowiązku ciążącego na gminie Kruklanki w tym zakresie. Przeprowadzona w 2013 r. w ramach realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest (nazywanego dalej Programem) inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie gminy pozwoliła dokonać dokładnego opisu występujących w gminie Kruklanki wyrobów azbestowych, zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym. Pozyskanie powyższych informacji umożliwiło opracowanie harmonogramu bezpiecznego usuwania i utylizacji wyrobów azbestowych. Program ukazuje również sposoby finansowania tych zadań i przyczynia się do wzrostu świadomości społecznej w zakresie niebezpieczeństwa, jakie niesie ze sobą niewłaściwe postępowanie z wyrobami azbestowymi.

2. Cel i zadania Programu

Podstawowym celem sporządzenia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Kruklanki na lata 2013-2032” jest oczyszczenie terenu gminy z azbestu, poprzez przedstawienie wyników inwentaryzacji oraz harmonogramu stopniowego usuwania wyrobów zawierających azbest. W szerokiej perspektywie będzie to skutkować wyeliminowaniem negatywnego wpływu azbestu na zdrowie mieszkańców oraz na stan środowiska naturalnego.

Program został opracowany na podstawie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest określającej ich rzeczywistą ilość i lokalizację. Wyniki inwentaryzacji zostały przekazane do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl.

Program zakłada realizację następujących zadań:

- Zwiększenie tempa prac mających na celu usunięcie wyrobów zawierających azbest z budynków użyteczności publicznej, np. szkół, jednostek straży pożarnej oraz, a także innych nieruchomości należących do gminy; z zabudowań domowych i gospodarskich oraz z terenów nieruchomości osób prywatnych poprzez merytoryczne i finansowe wsparcie mieszkańców w tym zakresie,
- Organizację demontażu i wywieżenia materiałów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów azbestowych,
- Przeprowadzenie szkoleń w celu edukacji lokalnej społeczności w zakresie szkodliwego wpływu azbestu na stan zdrowia ludzkiego oraz wytycznych obowiązujących podczas bezpiecznego postępowania, usuwania i utylizacji wyrobów zawierających azbest,
- Finansowanie *Programu* poprzez:

- przeznaczenie środków z budżetu Gminy

- pozyskanie funduszy ze źródeł zewnętrznych (m.in. z WFOŚiGW, NFOŚiGW, Ministerstwa Gospodarki, banków, np. BOŚ, Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego lub Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich),

- Prowadzenie monitoringu bieżącej realizacji Programu oraz okresowe sprawozdanie z jego realizacji władzom samorządu terytorialnego i mieszkańcom,
- Aktualizowanie Programu.

3. Informacje o gminie Kruklanki

Gmina Kruklanki położona jest w północno-wschodniej części powiatu giżyckiego i województwa warmińsko-mazurskiego. Od strony północnej graniczy ona z gminą Banie Mazurskie i Pozezdrze, od zachodu z gminą Giżycko, od strony południowej z gminą Wydmyny, a od wschodu z gminami Kowale Oleckie i Świętajno. Powierzchnia gminy wynosi 201 km², co stanowi blisko 10 % powierzchni powiatu. W jej granicach znalazły się

23 miejscowości, skupione w 12 sołectwach. Kruklanki są gminą wiejską, podobnie jak większość gmin powiatu giżyckiego. Gmina zamieszkiwana jest przez 3206 osób (według stanu na dzień 31 grudnia 2012 r.) .

Gmina Kruklanki położona jest na pograniczu trzech krain geograficznych: Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Mazur Garbatych i Pojezierza Elckiego. Lasy i jeziora zajmują ponad 60% powierzchni gminy.

Gmina Kruklanki należy do bardzo zasobnych w wody powierzchniowe. Posiada na swym obszarze 14 jezior.

Brak uciążliwego przemysłu sprawia, że gmina leży na obszarze, które cechuje małe zanieczyszczenie powietrza. Głównym źródłem zanieczyszczenia atmosfery są pojazdy mechaniczne oraz rozproszone źródła emisji sektora komunalno-bytowego, które ze względu na rolniczy charakter gminy mają istotne znaczenie w ogólnej ilości emisji zanieczyszczeń.

FORMY OCHRONY PRZYRODY

Obszar gminy Kruklanki posiada wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe, czego odzwierciedleniem jest powierzchnia obszarów prawnie chronionych, wynosząca 93,5% powierzchni gminy. Dla porównania – wartość ta dla województwa warmińsko– mazurskiego wynosi 53,1%. W przeliczeniu na jednego mieszkańca w gminie Kruklanki przypada 62,5 tys. m² obszarów prawnie chronionych, podczas gdy ta sama wartość dla województwa wynosi 8,8 tys. m², a w kraju - 2,5 tys. m². Wyłączone z obszaru chronionego krajobrazu są jedynie dwa fragmenty gminy, a mianowicie tereny rolne położone pomiędzy jeziorem Wydmińskim i Sołtmany oraz okolice wsi Lipowo.

Na obszary prawnie chronione składają się m.in.:

- Leśny rezerwat przyrody – Borki, o powierzchni 232 ha, utworzony w celu ochrony naturalnych drzewostanów powstałych w wyniku samoodnowienia,
- Dwa obszary chronionego krajobrazu – Puszcza Borecka i Kraina Wielkich Jezior Mazurskich, obejmująca teren nad jeziorem Gołdopiwo i Kruklin. Ponadto na obszarach chronionego krajobrazu ustanowiono strefy ochronne wokół jezior, których powierzchnia przekracza 1 ha,
- Użytki ekologiczne – wszystkie wyspy na jeziorze Gołdopiwo, Sołtmany i Żywy,

- Pomniki przyrody, których na terenie gminy jest 46.

Ponadto znaczny udział w powierzchni Gminy stanowią dwa obszary Natura 2000 – Ostoja Borecka PLH 280016 oraz Puszcza Borecka PLB 280006.

Ostoja Borecka stanowi ważną ostoję fauny leśnej z wilkiem i żubrem (jedno z 5 wolno żyjących stad w Polsce). Ogółem stwierdzono występowanie 7 gatunków zwierząt i 4 gatunki roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jeden z ważniejszych obszarów w Europie dla zachowania klasycznych lasów liściastych typu środkowoeuropejskiego, tzw. grądu subkontynentalnego. Na terenie Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Puszcza Borecka występuje co najmniej 25 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 9 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).

Ponadto na rzece Sapina i trzech jeziorach oraz terenach do nich przyległych obowiązuje strefa ciszy (Gołdopiwo, Kruklin i Wolisko), a znaczna część kompleksów leśnych rosnących na obszarze gminy została uznana za lasy ochronne.

DEMOGRAFIA:

W gminie Kruklanki znajduje się 12 sołectw (Boćwinka, Brożówka, Jasieniec, Jeziorowskie, Jurkowo, Kruklanki, Lipowo, Możdżany, Sołtmany, Żabinka, Żywki, Żywy) oraz 12 mniejszych miejscowości (Borki, Budziska Leśne, Chmielewo, Diabla Góra, Grądy Krukłaneckie, Jelonek, Kamienna Struga, Knieja Łuczańska, Majerka, Podleśne, Wolisko, Żywki Małe).

Gminę zamieszkuje 3200 mieszkańców. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 16 osób/ km², jest więc to obszar o bardzo niskim wskaźniku gęstości zaludnienia (średnia w Polsce 122,3 osoby/km²).

Stopa bezrobocia w powiecie giżyckim (wg stanu na koniec czerwca 2013 r.) wynosi 15,9%, podczas gdy w województwie – 20,2%, zaś w Polsce wskaźnik ten wynosi 13,2%. Powiat giżycki charakteryzuje się więc na tle średniej wojewódzkiej, większymi możliwościami zatrudnienia. Na koniec stycznia 2013 roku w gminie było 187 osób bezrobotnych.

Bazę rolniczo-żywnościową stanowią indywidualne gospodarstwa rolne, w tym kilka dużych lub bardzo dużych (kilkaset, a nawet powyżej 1000 ha). Kondycja małych gospodarstw jest słaba, prowadzą one działalność wyłącznie na zaspokojenie własnych potrzeb.

Wydatki na pomoc społeczną mają znaczny w całkowitych wydatkach budżetowych, po wydatkach na oświatę i wychowanie i stanowiły odpowiednio w 2010 roku - 20,5%, zaś w 2011 roku – 20,8%. Według stanu na 19 marca 2013 roku z pomocy społecznej korzystały 604 osoby (176 rodzin).

Mimo trudnej sytuacji finansowej gmina stara się inwestować w poprawę warunków życia mieszkańców, w tym stanu środowiska naturalnego, sukcesywnie pozyskuje również na ten cel środki zewnętrzne. Poniżej znajduje się zestawienie najważniejszych inwestycji zrealizowanych w gminie w ostatnich latach:

Lp.	Nazwa zadania	Rok realizacji	Wartość zadania (tys. zł)	Finansowanie
1	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Brożówka, Jeziorowskie i Jasieniec ramach Projektu Mazurski Masterplan Regulacja Gospodarki Wodno Ściekowej w Gminach Regionu WJM - Aglomeracja Giżycko ETAP I KRUKLANKI – BROŻÓWKA	2010	800	Wodociągi i Kanalizacja Aglomeracja Giżycko sp. z o.o. w Giżycku Wkład Gminy Kruklanki– 30 %
2	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Brożówka, Jeziorowskie i Jasieniec ramach Projektu Mazurski Masterplan Regulacja Gospodarki Wodno Ściekowej w Gminach Regionu WJM - Aglomeracja Giżycko ETAP I KRUKLANKI – JEZIOROWSKIE	2011	1600	Wodociągi i Kanalizacja Aglomeracja Giżycko sp. z o.o. w Giżycku Wkład Gminy Kruklanki– 30 %
3	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Brożówka, Jeziorowskie i Jasieniec ramach Projektu Mazurski Masterplan Regulacja Gospodarki Wodno Ściekowej w Gminach Regionu WJM - Aglomeracja Giżycko ETAP III KRUKLANKI – JASIENIEC	2011	650	Wodociągi i Kanalizacja Aglomeracja Giżycko sp. z o.o. w Giżycku Wkład Gminy Kruklanki– 30 %
4	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Boćwinka i Brożówka-Gmina Kruklanki	2012	54	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007 – 2013) Wkład Gminy Kruklanki – 33 tys. zł

4. Charakterystyka azbestu

Nazwa „azbest” wywodzi się z języka greckiego od słowa *azbestion*, czyli "niegasnący". Znany był już przed naszą erą, choć wykorzystywany był w niewielkim stopniu, m.in. starożytni Grecy stosowali go dość powszechnie do wyrobu wielu przedmiotów codziennego użytku, m.in. knotów w lampach oliwnych, czy różnego rodzaju tkanin. W czasach średniowiecza przypisywano mu magiczne właściwości, ale zarówno w tej, jak i w późniejszych epokach wykorzystywany był sporadycznie i w wąskim zakresie. Surowcem stosowanym na skalę przemysłową stał się dopiero w XX wieku i znalazł zastosowanie w bardzo wielu wyrobach.

Mianem azbestu określa się włókniste odmiany sześciu występujących w naturze minerałów krzemianowych z grupy serpentynitów lub amfiboli, stosowanych w przemyśle dzięki swoim szczególnym właściwościom: dużej wytrzymałości na rozciąganie, odporności na działanie czynników chemicznych i fizycznych oraz elastyczności.

Azbest serpentynowy tworzy żyły w serpentynitach, źle przewodzi ciepło i elektryczność, jest odporny na działanie czynników chemicznych oraz na ścieranie.

Azbest amfibolowy ma budowę zbliżoną do azbestu serpentynowego, ale charakteryzuje się dłuższymi włóknami i niższą temperaturą topnienia (1350°C), ta forma azbestu ma znacznie mniejsze znaczenie gospodarcze.

Popularność azbestu zaczęła rosnąć pod koniec XIX wieku, i apogeum wykorzystywania osiągnął w latach 60-70 XX w. Był on powszechnie używany do wyrobu tkanin ogniotrwałych, materiałów filtracyjnych, farb ogniotrwałych, okładzin hamulcowych, materiałów izolacyjnych czy lekkich materiałów budowlanych.

Najwięcej azbestu (ponad 80%) zużywano do produkcji azbestowo-cementowych wyrobów budowlanych.. Z azbestocementu wykonywano płyty pokryciowe – elewacyjne i dachowe (tzw. eternit – od nazwy handlowej używanej przez jednego z producentów) – oraz rury kanalizacyjne i wodociągowe, a także przewody wentylacyjne i kominowe. Eternit to materiał ogniotrwały, odporny na warunki atmosferyczne, działanie wody, mechanicznie wytrzymały, relatywnie lekki i tani.

W Polsce największą popularność eternit osiągnął w latach 60. i 70. XX wieku, wypierając droższą dachówkę i stając się głównym materiałem pokryciowym zarówno na budynkach mieszkalnych, jak i gospodarczych. W latach 70. ubiegłego wieku sprowadzano do kraju ok. 100 tys. ton azbestu rocznie. Obecnie szacuje się, że na terenie kraju użytkowane jest około 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest, koszt ich usunięcia z terenu kraju licząc demontaż, transport i utylizację to około 40 mld zł (Dane z „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, Warszawa 2010).

Z danych resortu gospodarki wynika, że w ciągu ostatniej dekady usunięto niespełna 1,5 mln ton wyrobów mających w swym składzie azbest.

Według informacji zawartych w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” najwięcej azbestu znajduje się na terytorium województwa mazowieckiego i lubelskiego, a najmniej na obszarze województw opolskiego i lubuskiego.

Wyroby zawierające azbest oraz odpady azbestowe można podzielić – w zależności od trwałości i ilości zastosowanego spoiwa wiążącego – na wyroby miękkie (łamliwe, kruche), zaliczane do klasy I oraz wyroby twarde (niekruche, sztywne) – zaliczane do klasy II.

• **Klasa I** –tzw. wyroby **miękkie** o gęstości $< 1\ 000\text{ kg/m}^3$ charakteryzują się dużym procentowym udziałem azbestu (powyżej 20%). Wyroby te ulegają łatwo uszkodzeniom mechanicznym, co wiąże się z uwalnianiem włókien do środowiska. Najczęściej spotykane są w obiektach przemysłowych (elektrociepłownie, huty). Narażeni na oddziaływanie ich pyłów są pracownicy wykonujący remonty izolacji lub uszczelnień urządzeń z udziałem azbestu.

Wyroby miękkie to m.in.:

- sznury, płótna, tkaniny z dodatkiem azbestu lub wykonane z samego azbestu
- płyty i uszczelki kinkieryt (typu Gambit, Polonit), stosowane w ciepłownictwie na złączach rur, zaworów z gorącą wodą lub parą
- płaszcze azbestowo-gipsowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie
- płyty i tektury miękkie (stosowane w izolacjach ognioochronnych)
- płyty ognioochronne typu „PYRAL” produkcji czechosłowackiej lub „SOKALIT” produkcji NRD, zawierające około 30-50 % azbestu (służą do okładzin ognioochronnych konstrukcji budynków oraz jako sufity podwieszane o podwyższonej odporności na ogień, także jako materiał do klap przeciwpożarowych i przeciwdymnych)

- natryski azbestowe na konstrukcje stalowe zastosowane jako ognioochronne zabezpieczenie stalowej konstrukcji budynków o tzw. konstrukcji nieszytywnej (np. budynki przemysłowe, biurowe; często są to obiekty indywidualnie projektowane, „czerpiące z technologii budowlanej krajów zachodnioeuropejskich z lat 60-70, np. budynki ambasad).
- **Klasa II - wyroby twarde** o gęstości $> 1000 \text{ kg/m}^3$ są to najpowszechniej występujące w krajowym budownictwie wyroby zawierające azbest. Charakteryzują się dużym stopniem zwięzłości, dużym udziałem spoiwa (najczęściej jest nim cement), niską procentową zawartością azbestu (około 5% w płytach płaskich lignocementowych modyfikowanych, 12-13% w płytach płaskich i falistych azbestowo-cementowych i około 20% w rurach azbestowo-cementowych). W przypadku uszkodzenia tego typu materiału emisja jest znacznie niższa niż w przypadku wyrobów z klasy I. W przeciwieństwie do wyrobów miękkich, przez długi okres pozostają wyrobami emitującymi małe ilości pyłu azbestu. Można je więc uważać za mniej groźne w użytkowaniu oraz podczas prac remontowych od wyrobów miękkich. Mniej groźne są też ich odpady.

Wyroby twarde to m.in.:

- płyty azbestowo-cementowe faliste
- płyty azbestowo-cementowe płaskie prasowane
- płyty azbestowo-cementowe tzw. Karo
- płyty warstwowe PW3/A i podobne
- rury azbestowo-cementowe
- złącza, listwy, gąsiory wykonane z azbestocementu
- płaszcze azbestowo-cementowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie

5. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

W Polsce od 1997 roku zakazano wprowadzania, obrotu i produkcji wyrobów zawierających azbest, a sam azbest wpisano do wykazu niebezpiecznych substancji chemicznych stanowiącego załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z 21 sierpnia 1997r. w sprawie substancji chemicznych stwarzających zagrożenie dla zdrowia lub życia (Dz. U. Nr 105, poz 671). Figuruje on pod indeksem 650-013-00-6 jako substancja o udowodnionym działaniu rakotwórczym, stanowiąca zagrożenie zdrowia w następstwie narażenia na długotrwałe oddziaływanie na drogi oddechowe.

Niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi związane jest z długotrwałą ekspozycją na pył azbestowy, który osiadając w płucach powoduje różne schorzenia: pylicę azbestową (azbestozę), łagodne zmiany opłucne, przewlekłe zapalenie oskrzeli, międzybłoniaka opłucnej i otrzewnej oraz raka płuc.

Szkodliwość azbestu wynika z jego włóknistej struktury – włókna uwalniane do powietrza w wyniku uszkodzenia powierzchni azbestowej, wdychane przez człowieka przenikają do dolnych dróg oddechowych, wbijają się w płuca, gdzie pozostają i w wyniku wieloletniego drażnienia uszkodzonych komórek, mogą powodować poważne problemy zdrowotne.

Azbest może być także obecny w wodzie i pokarmach, skąd przenika do organizmu człowieka. Przeprowadzone w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie badania nie dostarczyły dowodów zwiększonego ryzyka występowania nowotworów związanych ze spożywaniem pokarmów i wody zanieczyszczonej azbestem.

O szybkości osiadania pyłu zawieszonego w powietrzu oraz o trwałości aerozolu i o masie substancji wprowadzanej do płuc decyduje wielkość i gęstość ziaren. Szkodliwość poszczególnych włókien zależy od ich wielkości. Włókna o większych i najmniejszych rozmiarach nie są szczególnie szkodliwe, gdyż większe ($>7\mu\text{m}$), osiadające w górnych drogach oddechowych zostają usunięte przez rzęski (podczas kaszlu lub kichania), zaś te o bardzo małych rozmiarach są „pochłaniane” przez komórki układu odpornościowego (makrofagi) i wykrztuszone. Najgroźniejsze są tzw. cząstki respirabilne, czyli włókna o długości 1 do $10\mu\text{m}$ i bardzo cienkie o średnicy do $0,1\mu\text{m}$, które wbijają się w płuca. Włókna azbestowe charakteryzuje duża odporność biochemiczna, więc nie ulegają w płucach znaczącym zmianom, np. rozpuczeniu. Na skutek wieloletniego oddziaływania na komórki wywołują powstawanie nowotworów. Według badań epidemiologicznych na powstawanie raka płuc mają wpływ wszystkie typy azbestu, jednak najgroźniejszym jest azbest niebieski (krokidolit) zawierający około 16% włókien respirabilnych. Ryzyko zwiększonego osiadania cząstek azbestu w płucach zwiększa się przy osłabionej wydolności dróg oddechowych, np. w stanach chorobowych, na skutek palenia papierosów oraz w trakcie oddychania suchym powietrzem, gdyż niska wilgotność sprzyja wysychaniu błon śluzowych.

Najgroźniejsze choroby powodowane przez azbest:

- pylica azbestowa (azbestoza)

- łagodne zmiany opłucnowe
- złośliwy rak płuc
- międzybłoniaki opłucnej i otrzewnej (nowotwory złośliwe)

Z azbestem może być również związane występowanie innych nowotworów: krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajników oraz chłoniaków. Związek ten jednak nie został jeszcze jednoznacznie potwierdzony.

Pomiędzy pierwszą ekspozycją na włókna azbestu a pojawieniem się procesu chorobowego może upłynąć nawet 20-40 lat.

Nawet całkowite zaprzestanie produkcji azbestu nie eliminuje problemu zagrożenia zdrowia społeczeństwa - włókna azbestowych nadal emitowane są do powietrza poprzez:

- niewłaściwie składowane odpady azbestowe (tzw. dzikie wysypiska w lasach czy wyrobiskach),
- użytkowanie wyrobów azbestowych, prowadzące do korozji i mechanicznych uszkodzeń płyt azbestowo-cementowych, ścierania tarcz sprzęgłowych, nadal obecnych w starszych pojazdach,
- usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest bez zachowania odpowiednich procedur,
- urządzenia grzewcze, wentylacyjne, klimatyzacyjne i izolacje zawierające azbest.

Największe ryzyko wchłaniania włókien azbestowych występuje podczas pracy z minerałami azbestowymi oraz podczas kruszenia i obróbki produktów azbestowo-cementowych. W roku 1997 zakazano wprowadzania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej azbestu i wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest Ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.).

Azbest znajdujący się w płytach dachowych i elewacyjnych nie stanowi zagrożenia dopóki płyty są w dobrym stanie i nie dochodzi do uwalniania pojedynczych włókien. Niebezpieczeństwo stwarzają stare wyroby azbestowe, gdyż po 20-30 latach dochodzi do ich korozji oraz wyroby poddane obróbce, np. wierceniu, cięciu, kruszeniu itp.

Do głównych przyczyn uwalniania włókien z wyrobów azbestowych należą:

Korozja wyrobów zawierających azbest – następuje po osiągnięciu przez nie wieku technologicznego. W przypadku najczęściej stosowanych płyt eternitowych (zawierających od 9-5 – 12% azbestu) samoistne pylenie włókien ma miejsce po około 30 latach użytkowania. Emisja włókien może być zwiększona lub występować wcześniej w przypadku płyt połamanych lub popękanych, a także na skutek korozji biologicznej powodowanej obecnością mchów i glonów. Korozję wyrobów azbestowych można opóźniać impregnując je środkami penetrującymi wiążącymi włókna i szczelnie pokrywającymi powierzchnię płyt.

Uszkodzenia wyrobów zawierających azbest (łamanie, kruszenie, cięcie, szlifowanie itp.) – powodowane jest głównie w wyniku niewłaściwego bądź nieumiejętnego użytkowania, nieprawidłowego demontażu lub przez czynniki atmosferyczne, takie jak wiatr, grad itp. Prace wykonywać powinni odpowiednio przeszkoleni pracownicy z zachowaniem największej dokładności. Wykonując jakiegokolwiek prace związane z wyrobami zawierającymi azbest należy w jak największym stopniu obniżyć emisję pylenia włókien na przykład poprzez:

- nawilżanie wyrobów przed oraz w trakcie prac (demontażu, cięcia, wiercenia)
- posługiwanie się narzędziami ręcznymi zapatrzonymi w specjalnie wyprofilowane, wolnoobrotowe ostrza i mechanizm do odsysania pyłu
- nie stosowanie narzędzi elektrycznych, typu piła, wiertarka, gdyż wyzwalają znaczną emisję pyłu.

Nieprawidłowe obchodzenie się z usuniętymi wyrobami zawierającymi azbest (odpadami azbestowymi) – transport i składowanie odpadów azbestowych powinno być wykonywane i nadzorowane przez przeszkolonych i wykwalifikowanych pracowników. Niestety nadal spotyka się przypadki nieprawidłowego transportu i wyrzucania materiałów zawierających azbest w niedozwolonych miejscach, np. w lasach tworząc tzw. dzikie wysypiska śmieci, podczas gdy powinny one trafić na składowisko odpadów azbestowych i zostać zabezpieczone przed pyleniem włókien. Według przepisów Kodeksu Karnego obowiązujących od 2005 roku za wyżej wymienione praktyki przewidziane są sankcje karne w postaci grzywny i kary pozbawienia wolności do lat 3.

Emisja z eksploatowanych wyrobów zawierających azbest (np. okładziny cierne w przemyśle samochodowym) – w 1997 roku na terenie Polski wprowadzono zakaz stosowania wyrobów

zawierających azbest, jednak mimo to nadal zdarza się, że w niektórych gałęziach przemysłu używa się starych urządzeń i części zawierających azbest.

6. Regulacje prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Tematyka związana z azbestem przedstawiana jest szeroko w prawodawstwie polskim i europejskim. Około 50 aktów prawnych krajowych i kilkanaście dyrektyw Unii Europejskiej odnosi się do problematyki azbestowej. Szerokie ujęcie tej tematyki w ramach prawnych związane jest z dużym zagrożeniem jakie niesie ze sobą powszechne stosowanie wyrobów zawierających azbest.

W niniejszym rozdziale zaprezentowane i opisane zostaną najistotniejsze regulacje prawne z zakresu użytkowania i usuwania azbestu. Pełny wykaz aktów prawnych związanych z tą tematyką znajduje się w załącznikach.

Najważniejszym dokumentem programowym dotyczącym tematyki usuwania azbestu z terenu kraju jest Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 (POKzA).

Cele POKzA to w szczególności:

- Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
- Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

POKzA wyznacza realizację konkretnych zadań na każdym szczeblu administracji (rządowym, samorządowym) w podziale na 5 bloków tematycznych:

- Zadania legislacyjne,
- Działania edukacyjno-informacyjne, szkolenia,
- Zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest,
- Monitoring realizacji POKzA,
- Działania w zakresie oceny narażenia i ochrony środowiska.

W POKzA wskazano, że do roku 2012 nastąpi przeprowadzenie pełnej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, co pozwoli na szczegółowe monitorowanie usuwania azbestu z terenu kraju.

Do zadań, jakie POKzA wyznacza gminom należą m. in.:

- Gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.gov.pl;
- Przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- Organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
- Organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w POKzA;
- Inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- Współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- Współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- Współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację POKzA;
- Współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Duża część ww. kwestii znajduje się już w przepisach prawnych w postaci krajowych ustaw i rozporządzeń, dla których ramy ustalają m. in. Dyrektywy Unii Europejskiej.

Do najważniejszych przepisów prawnych regulujących kwestię azbestu (stosowanie, szkodliwość dla zdrowia, zapobieganie schorzeniom powodowanym przez nadmierną ekspozycję na włókna azbestu itd.) należą:

Dyrektywy UE:

- Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu,
- Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy,
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/148/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy.

Ustawy krajowe:

- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.):
 - ✓ zakazuje wprowadzania, produkcji i obrotu azbestem oraz wyrobami, w których jest zawarty,
 - ✓ dokładnie definiuje materiały objęte zakazem,
 - ✓ określa warunki BHP i szkoleń związanych z wyrobami niebezpiecznymi oraz pomocy dla osób cierpiących na choroby zawodowe (odprawy, opieka uzdrowiskowa, bezpłatne leki),
 - ✓ załączniki do ustawy zawierają wykaz zakładów, które produkowały i stosowały wyroby zawierające azbest.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.):
 - ✓ uznaje azbest za substancję stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska, objętą zakazem wprowadzania ich do obrotu lub ponownego wykorzystania,

- ✓ nakłada na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, a także osoby prawne obowiązek zbierania informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu,
- ✓ określa kary i odpowiedzialność za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska;
- ✓ informuje o konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których się on znajduje.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o *odpadach* (Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243, z późn. zm.).
 - ✓ nakłada na wytwórcę odpadów niebezpiecznych (w tym wykonawcę prac usuwania wyrobów zawierających azbest) obowiązek uzyskania zatwierdzenia – przez właściwego wojewodę lub starostę – programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest) oraz, co za tym idzie, obowiązek zalegalizowania swojej działalności w tym zakresie.
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623):
 - ✓ ustala zasady postępowania przy usuwaniu elementów azbestowych lub materiałów zawierających azbest.
- Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. Nr 63, poz. 322):
 - ✓ reguluje – na gruncie prawa europejskiego – problematykę dotyczącą substancji chemicznych, w tym niebezpiecznych,
 - ✓ określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko.

Rozporządzenia krajowe:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. (Dz.U. 2013.24) zmieniające rozporządzenie w sprawie przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska:
 - ✓ „informacje dotyczące wyrobów zawierających azbest są bezpośrednio wprowadzane przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta do bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki, dostępnej za pośrednictwem sieci Internet pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl”
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. (Dz.U. 2013.25) w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest

- ✓ „rejestr wyrobów zawierających azbest jest prowadzony przez marszałka województwa i stanowi integralną część bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki dostępnej za pośrednictwem sieci Internet pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl.”
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089)
 - ✓ wydane na podstawie ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest
 - ✓ określa obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
 - ✓ określa sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest,
 - ✓ określa warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania,
 - ✓ określa wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest,
 - ✓ nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest - obowiązek okresowej kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest.
 - ✓ w rozporządzeniu zawarto również wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, która pozwala na ustalenie stopni pilności:
 - stopień pilności I – wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie,
 - stopień pilności II – ponowna ocena wymagana w czasie 1 roku,
 - stopień pilności III – ponowna ocena w terminie do 5 lat.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31):
 - ✓ Wydane na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska,
 - ✓ Określa dopuszczony termin wykorzystywania wyrobów azbestowych na dzień 31 grudnia 2032 r.,
 - ✓ Daje możliwość i określa warunki wykorzystywania „dróg zabezpieczonych” i pozostawienia w ziemi rur azbestowo-cementowych,
 - ✓ Wprowadza obowiązek sporządzenia inwentaryzacji z natury i ujęcia jej w informacji o wyrobach zawierających azbest oraz określa sposób przekazywania tej inwentaryzacji.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. – w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206)

- ✓ Zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych poniżej grupach i podgrupach z odpowiednim przypisanym kodem klasyfikacyjnym:
 - 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy,
 - 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu,
 - 10 11 81* - odpady zawierające azbest,
 - 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych,
 - 15 01 11* - opakowania z metali zawierających niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
 - 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest,
 - 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,
 - 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest,
 - 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595).
 - ✓ stanowi, że w sposób nieselektywny mogą być składowane odpady zaliczane do grupy 17 06 „Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest” (17 06 01*, 17 06 03*, 17 06 05*). Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie można natomiast mieszać tych odpadów i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824)
 - ✓ Wydane na podstawie ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest,
 - ✓ Określa m.in. program i zakres szkolenia dla pracowników usuwających azbest.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033)
 - ✓ Wydane na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska,
 - ✓ Określa formę i sposób przekazywania informacji m.in. o azbestzie.

Ponadto istnieje wiele aktów prawnych regulujących dodatkowe kwestie związane z azbestem:

Rozporządzenia Ministra Zdrowia:

- Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. Nr 189, poz. 1603).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 33, poz. 166).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. 2012 Nr 0, poz. 890).
- Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej:
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824).

7. Zasady bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest

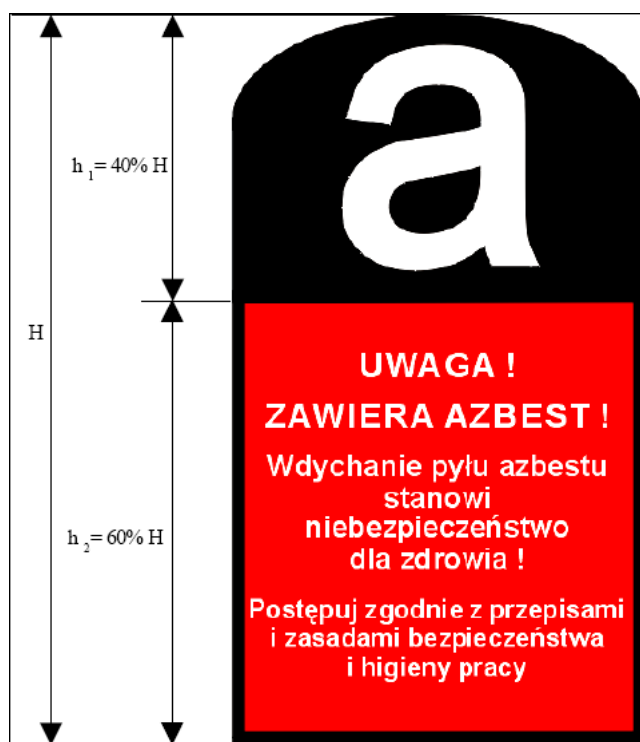
Demontaż pokryć azbestowo-cementowych jest ściśle regulowany przepisami prawnymi. Zawarte są one w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zmianami). Zgodnie z obowiązującym prawem prace polegające na usuwaniu lub naprawie wyrobów zawierających azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne zapewniające prowadzenie prac zgodnie z wcześniej ustalonym planem oraz zatrudniających pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest. Wykonawcy prac powinni posiadać zezwolenie na prowadzenie działalności, w wyniku której powstają odpady niebezpieczne. Prace przy zabezpieczaniu wyrobów zawierających azbest w obiektach i urządzeniach budowlanych lub prace mające na celu jego usunięcie z obiektu lub urządzenia budowlanego powinny być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu terenowemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy.

Przedsiębiorca, który prowadzi działalność w zakresie transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie takie wydaje starosta. Transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne. Do przedsiębiorcy prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy:

- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu doszkalcającego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,
- oznakowanie pojazdu odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”,
- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do składowania tego typu odpadów. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów -zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na karcie przekazania odpadu.

Poniżej przedstawiono oznakowanie opakowania zawierającego azbest.

Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest niosą ze sobą duże zagrożenie dla zdrowia ludzkiego ze względu na znaczną emisję włókien azbestowych podczas demontażu. W związku z powyższym podczas niniejszych prac należy koniecznie przestrzegać właściwych zasad postępowania z azbestem.

Czynności związane z usuwaniem azbestu wykonywać mogą jedynie licencjonowane firmy posiadające kadrę odpowiednio wykwalifikowanych i przeszkolonych pracowników. Na pracodawcy spoczywa obowiązek zapewnienia pracownikom ochrony przed szkodliwym działaniem pyłu azbestowego poprzez ograniczenie uwalniania się pyłu podczas prac (stosowanie odpowiednich urządzeń) oraz dostarczenie ochronnej odzieży roboczej (w tym środków ochrony układu oddechowego).

Miejsce prac, jeżeli to możliwe, należy odseparować od otoczenia osłonami uniemożliwiającymi przenikanie pyłu azbestowego. Teren powinien zostać ogrodzony z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów dla pieszych – min. 2 metry w przypadku zastosowania osłon, przy użyciu biało-czerwonych taśm ostrzegawczych. Oznakowanie miejsca prac powinno jasno wskazywać na zakres wykonywanych czynności, stąd niezbędne jest ustawienie tablic, np. o treści „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” itp. Stosować powinno się środki i urządzenia techniczne, które w możliwie największym stopniu redukują ilość uwalnianego do środowiska pyłu azbestowego.

Postępowanie podczas usuwania wyrobów zawierających azbest zależy od rodzaju produktów azbestowych, jednak działania można sklasyfikować w postaci ogólnych zasad:

- obiekty, z których usuwany jest azbest należy zabezpieczyć przed pyleniem, np. poprzez uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych oraz przez wykonanie innych niezbędnych w danym miejscu zabezpieczeń,
- wyroby zawierające azbest poddawane rozbiórce należy mocno zwilżyć wodą przed rozpoczęciem prac i utrzymywać w stanie wilgotnym do ich zakończenia,
- w razie możliwości demontażowi powinny podlegać całe wyroby: płyty, rury, kształtki, bez uszkodzeń i odłamań,
- wyroby trwale zespolone z podłożem oddzielać należy wyłącznie przy użyciu narzędzi ręcznych lub narzędzi mechanicznych wolnoobrotowych zaopatrzonych w instalacje odciągające powietrze,
- podczas usuwania wyrobów azbestowych elewacyjnych zaleca się stosowanie kurtyn zasłaniających aż do gruntu fasadę budynku, a teren wokół powinien zostać wyłożony grubą folią w celu łatwego uprzątnięcia pozostałości azbestu,
- pył azbestowy gromadzący się podczas prac demontażowych powinien być codziennie usuwany – metodą czyszczenia na mokro lub z użyciem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego z filtrami o dużej mocy ciągu i wysokiej skuteczności (99,99%). Zabrania się czyszczenia pomieszczeń i narzędzi poprzez ręczne zamiatanie na sucho lub z użyciem sprężonego powietrza.
- zalecany jest okresowy kontrolny monitoring powietrza, zwłaszcza gdy stężenia pyłu azbestowego mogą przekraczać dopuszczalne normy,
- pomieszczenia, gdzie wartości stężenia pyłu przekroczyły dopuszczalne normy należy izolować,

- w przypadku prac demontażowych azbestu, gdzie stężenie uwalnianych włókien przekracza dopuszczalne normy, pracownikom należy udostępnić komory dekontaminacyjne, w których możliwe jest oczyszczenie,
- odpady zawierające azbest powstałe na koniec dnia pracy zaleca się każdorazowo szczelnie opakować, np. w folię z polietylenu lub polipropylenu o grubości min. 0,2 mm i zakleić taśmą lub zgrzewem ciągłym, tak by uniemożliwić przypadkowe otwarcie, a następnie składować w tymczasowym miejscu magazynowania,
- zapakowane odpady azbestowe muszą zostać koniecznie oznakowane w sposób nie budzący wątpliwości co do rodzaju odpadów i w sposób trwały, tak by etykiety nie uległy zniszczeniu na skutek działania czynników atmosferycznych i mechanicznych,
- po całkowitym zakończeniu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, czyli wytwarzania odpadów niebezpiecznych, wykonawca ma obowiązek oczyścić strefę prac i otoczenie z pozostałości azbestu. Zaś w przypadku, gdy prace obejmowały wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m³, mocno uszkodzone, zawierające azbest krioikidolitowy lub były wykonywane w pomieszczeniach zamkniętych jest zobowiązany dodatkowo do przedstawienia wyników badania powietrza wykonanych przez uprawnione do tego laboratorium.

Należy pamiętać, że prowadzone prace są często przeprowadzane w niesprzyjających warunkach: w wysokiej temperaturze, na dużych wysokościach, na niewielkiej powierzchni, w ubraniach ochronnych ograniczających swobodę ruchu i z ryzykiem upadku na odpady azbestowe. Dlatego też firma wykonująca usługi demontażu produktów azbestowych zobowiązana jest do właściwego przeszkolenia pracowników w zakresie ryzyka występującego podczas prac związanych z azbestem.

Przeprowadzane działania mają na celu eliminację ze środowiska wyrobów zawierających azbest. Z uwagi na to, że jest to proces długotrwały i niebezpieczny, należy w jak największym stopniu ograniczyć ryzyko kontaktu z uwolnionymi do powietrza włóknami azbestowymi.

Lista firm z województwa warmińsko-mazurskiego zajmujących się tematyką związaną z azbestem, posiadających m. in. odpowiednie uprawnienia do zdejmowania wyrobów zawierających azbest z dachów została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 1 Lista firm z województwa warmińsko-mazurskiego wykonujących prace związane z wyrobami zawierającymi azbest

NAZWA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	TELEFON	A	T	I	O	S	P
SZYK-BUD Szymczak Krzysztof F.U.H Usługi Blacharsko-Dekarskie	Bartoszyce	Spółdzielców 16	89 764 31 48, 662 335 204	✓	✓				
Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o.	Elbląg	Szańcowa 1	55 232 42 57		✓				
Usługi Remontowo-Budowlane TOMDACH inż. Tomasz Sieredziński	Elk	Świerczewskiego 7	503026449	✓					
Eko Kraz Marcin Krajewski	Giżycko	Sikorskiego 21	791735252	✓	✓				✓
Zakład Remontowo - Budowlany Andrzej Milewski	Kętrzyn	Łokietka 24	89 752 81 08, 506 179 789	✓	✓				
FAL-BUD PLUS Lech Faliszewski	Olsztyn	Towarowa 15	602420123	✓	✓				
FIRMA USŁUGOWA MALBET Sp. z o.o. Michał Lachowicz	Olsztyn	Kołobrzeska 13/315	(89) 513-50- 78, 696- 032-303	✓	✓	✓	✓		✓

Laboratorium Badań Środowiska Pracy S.C. Kinga Kosmalska, Bogdan Sawko	Olsztyn	Wierzbowa 6/2	609559218				✓		
Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie	Olsztyn	Żołnierska 16	89 524 84 30	✓			✓		
EFEKT Firma Handlowo-Usługowa	Pisz	Dworcowa 11/9	660710150	✓					
MAKRODACH MARIUSZ KRAJEWSKI	Rumienica	RUMIENICA 37	89 645 01 32, 509 237 583	✓	✓				
INTREX Zakład Instalacyjno-Remontowo-Budowlany Stanisław Morusiewicz	Wieliczki	Ul. Lipowa 2a	87 521 41 28, 502 097 603	✓	✓				

A – Praca z azbestem

T – Transport odpadów zawierających azbest

I – Identyfikacja azbestu w wyrobach

O – Oznaczanie zawartości azbestu

S – Szkolenia w zakresie azbestu

P – Programy, inne

8. Gospodarowanie odpadami w postaci wyrobów zawierających azbest

Szczegółowe zasady składowania odpadów zawierających azbest określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w *sprawie składowisk odpadów* (Dz. U. 2013 nr 0, poz. 523). Odpady te mogą pochodzić z budowy, remontu, demontażu obiektów budowlanych, a także z infrastruktury drogowej. Nie mogą zawierać substancji niebezpiecznych innych niż azbest w postaci związanej czynnikiem wiążącym włókna. Składowane są w zagłębieniach terenu posiadających zabezpieczone przed osypywaniem się ściany boczne, w opakowaniach, w których dostarczono je na składowisko. Każdorazową warstwę odpadów zabezpiecza się warstwą ziemi lub izolacją syntetyczną uniemożliwiającą emisję pyłów. Składowanie należy zakończyć min. 2 metry poniżej poziomu terenu i uzupełnić ziemią do równego poziomu z otoczeniem. Na tak powstałych składowiskach zabronione jest prowadzenie wykopów, wykonywanie instalacji naziemnych i podziemnych, wznoszenie budynków oraz przeprowadzania jakichkolwiek czynności mogących doprowadzić do naruszenia struktury składowiska i emisji włókien azbestowych.

Obecnie wśród funkcjonujących składowisk najbliższe z Krukłanek otwarte składowisko znajdują się w m. Czerwony Bór (gm. Zambrów) – ok. 145 km od Krukłanek. Jakkolwiek w tabeli przedstawiającej charakterystykę składowiska w Czerwonym Borze wskazano, iż przyjmowane są odpady tylko z terenu Zambrowskiego Związku Gmin, z informacji uzyskanych od kierownika Zakładu wynika, iż kwatera przeznaczona na odpady azbestowe jest ogólnodostępna. Pozostałe składowiska stosunkowo w niedalekiej odległości poniżej 150 km (w Elblągu, Miastkowie) przyjmują odpady tylko z ograniczonego terenu – związku międzygminnego lub powiatu, przy czym obszar ten nie obejmuje gminy Krukłanki.

Poniżej przedstawiono charakterystykę składowisk w m. Czerwony Bór zgodnie z danymi z Bazy Azbestowej.

Tabela 2 Charakterystyka składowiska Czerwony Bór k/Zambrowa

SKŁADOWISKO	
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Nazwa	Zakład Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów, Czerwony Bór
Ograniczenie terenowe	odpady z terenu gmin zrzeszonych w Zambrowskim Związku Gmin
Województwo	PODLASKIE
Gmina	Zambrów
Miejscowość	Czerwony Bór
Adres	Gmina Zambrów, Czerwony Bór
Telefon	86 475 50 09
Całkowita pojemność [m ³]	143 640
Wolna pojemność [m ³]	143 640
Kody przyjmowanych odpadów	170601, 170605
Ceny przyjmowanych odpadów	170601 - 218 zł/Mg netto, 170605 - 198,64 zł/Mg netto
Godziny pracy	7:00 - 15:00
Rok zamknięcia	
Plan rozbudowy	NIE
Planowana pojemność	
Planowana data uruchomienia	
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Zambrowie
Adres właściciela	18-300 Zambrów, ul. Polowa 19
Telefon stacjonarny	86 271 27 00
Telefon komórkowy	
E-mail	pgkzambrow@poczta.onet.pl
Strona WWW	pgkzambrow.pl

Ponadto z informacji uzyskanych od firm zajmujących się transportem odpadów azbestowych wynika, iż składowisko w Spytkowie k/Giżycka także będzie przyjmować odpady azbestowe, niemniej jednak fakt ten nie został zgłoszony do bazy azbestowej, a zatem nie ma w niej charakterystyki tego składowiska. Składowisko to oddalone jest od Krukłanek o ok. 14 km, będzie to więc składowisko najbliższe.

W woj. Warmińsko-mazurskim planuje się także otworzyć kwaterę dla wyrobów azbestowych przy składowisku odpadów w m. Wysieka, gm. Bartoszyce (prowadzone przez Zakład Zagospodarowania Odpadów w m. Wysieka, gm. Bartoszyce). Z informacji uzyskanych w ZGO Sp. z o.o. Wysieka wynika, iż przedsiębiorstwo posiada niezbędne decyzje budowlane do rozpoczęcia budowy, czeka natomiast na dotację. Jeżeli w przyszłym roku otrzyma dotację na budowę, składowisko powinno zacząć funkcjonować pod koniec roku 2014. Składowisko to ma przyjmować odpady z woj. Warmińsko-mazurskiego. Odległość dzieląca Krukłanki z Wysieką wynosi ok. 89 km.

Charakterystyka ww. składowiska została przedstawiona poniżej (na podstawie Bazy Azbestowej):

Tabela 3 Charakterystyka składowiska Wysieka k/Bartoszyce

SKŁADOWISKO	
Charakter składowiska	Planowane
Nazwa	Zakład Zagospodarowania Odpadów w m. Wysieka, gm. Bartoszyce
Ograniczenie terenowe	z terenu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Województwo	WARMIŃSKO-MAZURSKIE
Gmina	Bartoszyce
Miejscowość	Wysieka
Adres	Wysieka, gm. Bartoszyce
Telefon	
Całkowita pojemność [m ³]	
Wolna pojemność [m ³]	
Kody przyjmowanych odpadów	170605
Planowana pojemność	20 800 m ³ (0,25 ha)
Planowana data uruchomienia	2014
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o.o.
Adres właściciela	11-200 Bartoszyce, ul. Zbożowa 8

Telefon stacjonarny	89 761 06 50
Telefon komórkowy	
E-mail	zgo@zgobartoszyce.pl
Strona WWW	zgobartoszyce.pl

9. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Kruklanki

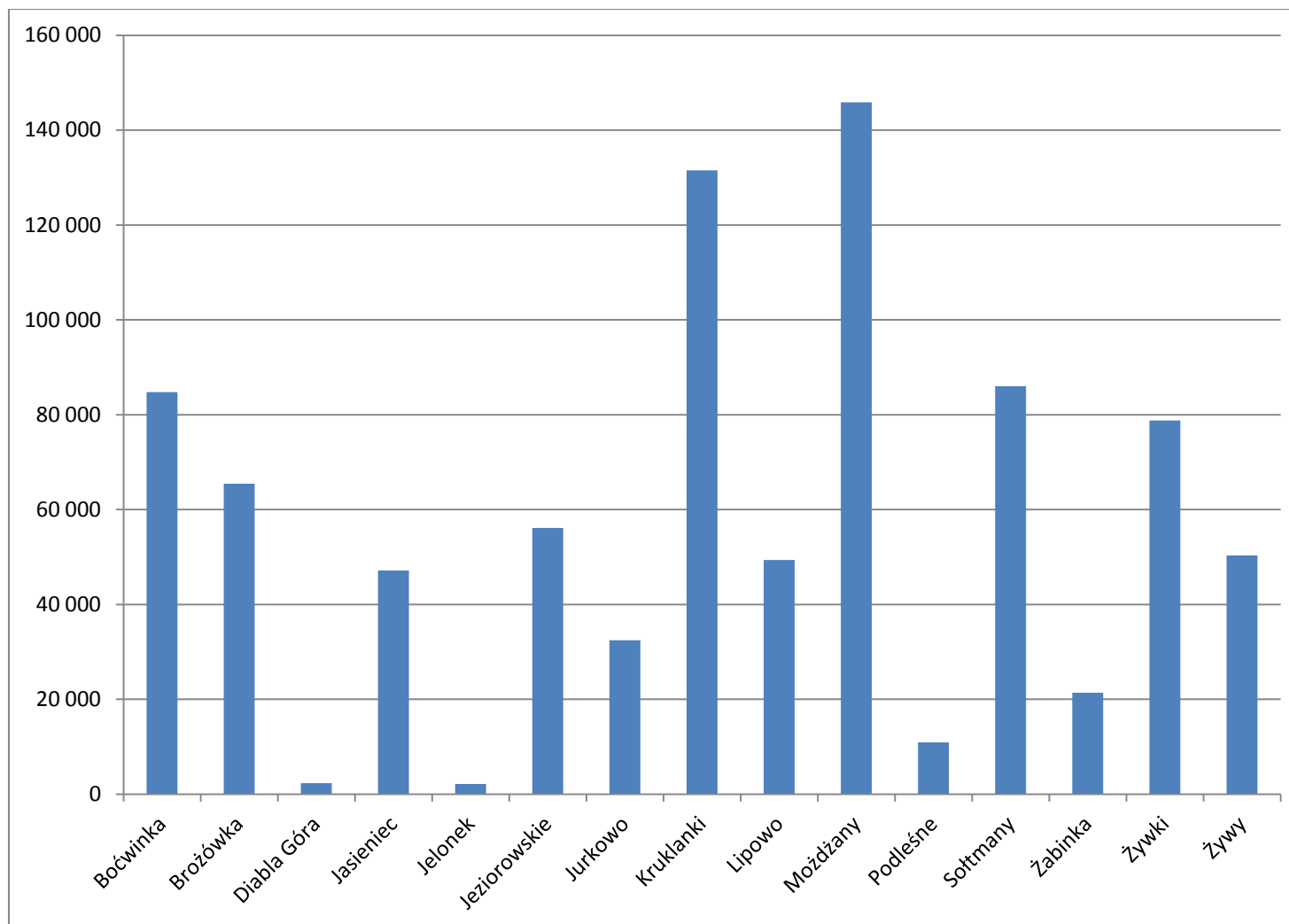
W całej gminie zinwentaryzowano 864 596 kg wyrobów azbestowych, z czego 801 548 kg należą do osób fizycznych, natomiast 63 048 kg do osób prawnych.

Najwięcej wyrobów azbestowych znajduje się w miejscowości Moźdzany, najmniej – w Diablej Górze i Jelonku. Wynika to z faktu iż w Diablej Górze i Jelonku (Leśniczówka) do gminy Kruklanki należą pojedyncze budynki, zaś Moźdzany to duża miejscowość. Tabela nr 3 Przedstawia masę wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych w Gminie Kruklanki w podziale na poszczególne miejscowości.

Tabela 4 Masa wyrobów wg miejscowości (masa w kg)

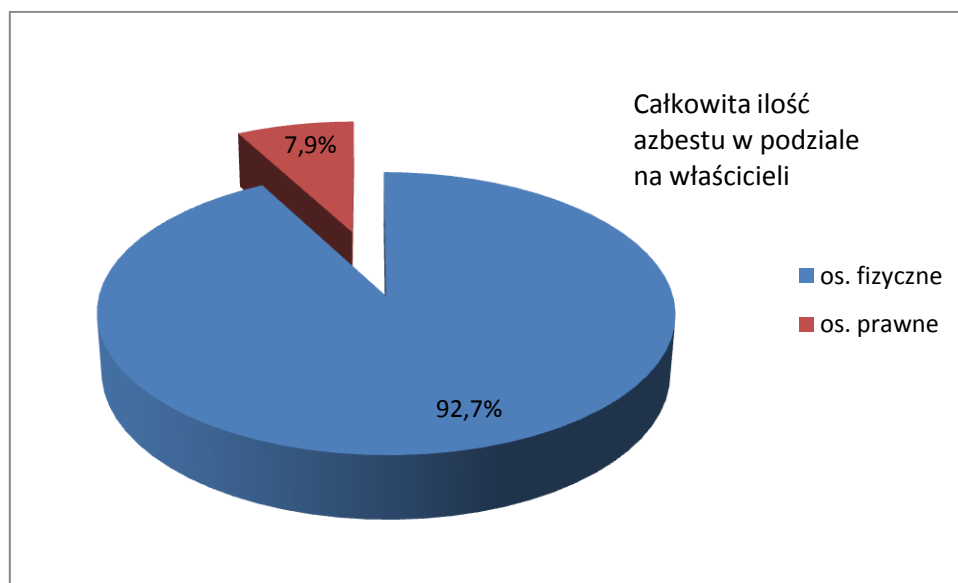
miejscowość	Zinwentaryzowane			unieszkodliwione			pozostałe do unieszkodliwienia		
	razem	os. fizyczne	os. prawne	razem	os. fizyczne	os. prawne	razem	os. fizyczne	os. prawne
Boćwinka	84 766	82 566	2 200	0	0	0	84 766	82 566	2 200
Brożówka	65 428	65 428	0	0	0	0	65 428	65 428	0
Diabla Góra	2 321	0	2 321	0	0	0	2 321	0	2 321
Jasieniec	53 075	33 341	19 734	5 940	0	5 940	47 135	33 341	13 794
Jelonek	2 145	2 145	0	0	0	0	2 145	2 145	0
Jeziorowskie	56 111	56 111	0	0	0	0	56 111	56 111	0
Jurkowo	32 472	24 178	8 294	0	0	0	32 472	24 178	8 294
Kruklanki	131 501	123 596	7 905	0	0	0	131 501	123 596	7 905
Lipowo	49 390	49 203	187	0	0	0	49 390	49 203	187
Możdżany	145 871	136 411	9 460	0	0	0	145 871	136 411	9 460

miejscowość	Zinventaryzowane			unieszkodliwione			pozostałe do unieszkodliwienia		
	razem	os. fizyczne	os. prawne	razem	os. fizyczne	os. prawne	razem	os. fizyczne	os. prawne
Podleśne	10 945	0	10 945	0	0	0	10 945	0	10 945
Sołtmany	86 009	84 975	1 034	0	0	0	86 009	84 975	1 034
Żabinka	21 384	21 384	0	0	0	0	21 384	21 384	0
Żywki	78 804	78 804	0	0	0	0	78 804	78 804	0
Żywy	50 314	43 406	6 908	0	0	0	50 314	43 406	6 908

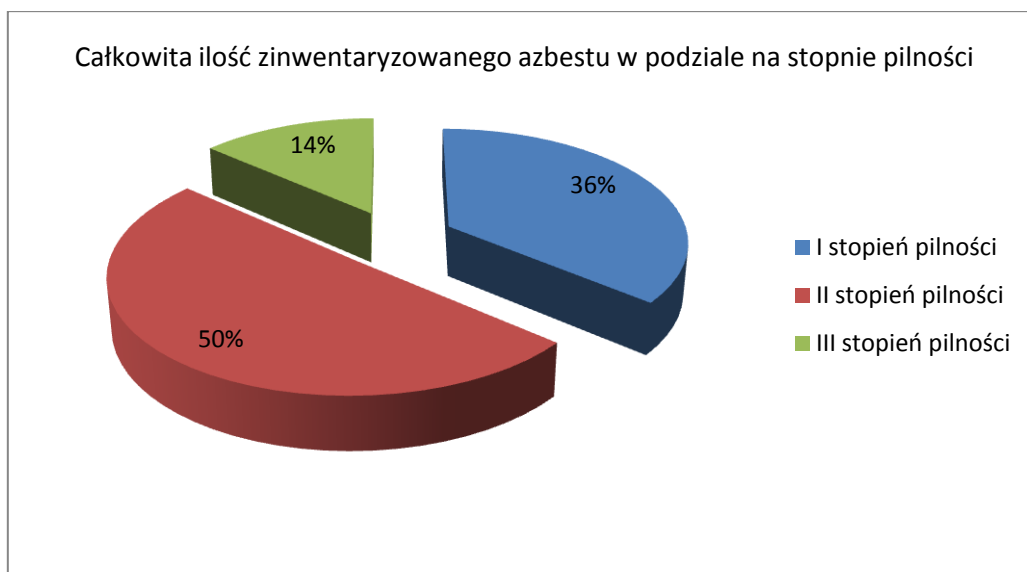
Rysunek 1 Ilość azbestu w gminie Kruklanki w podziale na miejscowości (kg)

Na podstawie zebranych danych z inwentaryzacji można stwierdzić, iż na terenie gminy Kruklanki zdecydowana większość azbestu jest w posiadaniu osób fizycznych – ponad 92%.

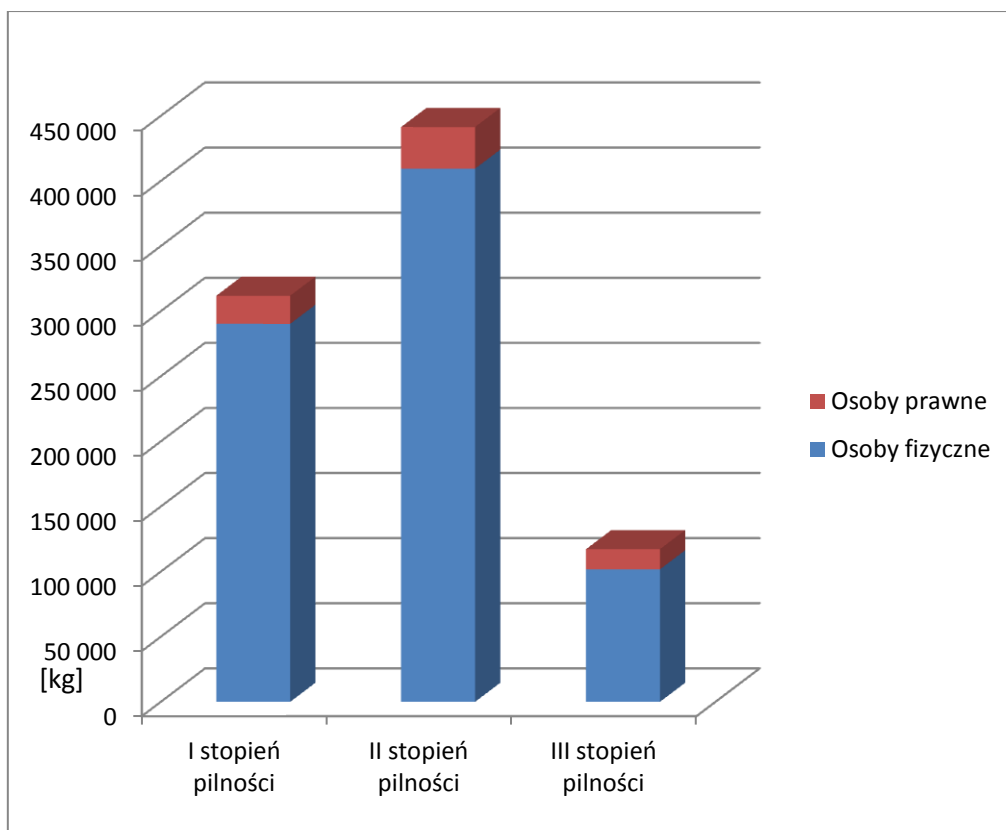

Rysunek 2 Całkowita ilość azbestu zinwentaryzowanego w gminie Kruklanki w podziale na właścicieli wyrobu – osoby fizyczne i osoby prawne.

Dane z inwentaryzacji zestawiono również w szczegółowej tabeli, zgodnie z wymogami Ministerstwa Gospodarki (w podziale na stopnie pilności oraz charakter własności wyrobów). Bardzo istotne jest aby gmina również monitorowała stan wyrobów azbestowych na budynkach gminnych, co powinno również dawać przykład pozostałym mieszkańcom gminy.

Rysunek 3 Ilość azbestu w podziale na stopień pilności

Rysunek 4 Ilość azbestu w gminie Kruklanki w podziale na stopnie pilności i właścicieli

Tabela 5 Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest podana w kg

Stopień pilności	Osoby fizyczne	Osoby prawne
I stopień pilności	290 301	21 560
II stopień pilności	409 475	26 037
III stopień pilności	101 772	15 451

Z powyższych danych wynika, iż najwięcej azbestu na terenie gminy, charakteryzuje się II stopniem pilności tj. konieczną ponowną oceną w terminie do 1 roku. I stopień pilności oznacza wymagane pilne usunięcie lub zabezpieczenie, zaś III stopień pilności oznacza wymaganą ponowną ocenę w ciągu 5 lat. Należy jednak pamiętać, iż gmina nie ma prawa żądać od mieszkańców wymiany pokryć dachowych, może jedynie poprzez system dotacji zachęcać do wymiany, dlatego stopień pilności wskazuje jedynie zalecenia, nie można traktować tych danych jako obligatoryjnych.

10. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest wraz z harmonogramem usuwania

W celu oszacowania kosztów usunięcia azbestu z terenu Gminy Kruklanki wykonano rozeznanie rynku wśród firm zajmujących się demontażem, transportem i utylizacją azbestu.

Ceny za usuwanie eternitu znacznie się od siebie różnią w zależności od firmy oferującej usługi i wielkości zamówienia, w związku z czym obliczono średni koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu. Należy mieć jednocześnie na uwadze, że jeśli Gmina będzie prowadziła postępowanie przetargowe w sprawie wyłonienia wykonawcy do wykonania ww. zadań na dany rok, kwoty podawane przez Wykonawców mogą być znacznie niższe od podanych w niniejszym wyliczeniu.

W wyniku rozeznania cenowego ustalono następujące ceny:

Ceny demontażu, transportu i utylizacji azbestu- ceny brutto

- Koszt demontażu:

1 Mg azbestu – ok. 300 zł; 1 kg azbestu – ok. 0,3 zł

- Koszt transportu i utylizacji azbestu (np. dla azbestu magazynowanego):

1 Mg azbestu - ok. 750 zł; 1 kg azbestu – ok. 0,75 zł

- Łączny koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu wynosi:

1 Mg azbestu - ok. 1000 zł; 1 kg azbestu – ok. 1 zł

Analizując powyższe dane, należy mieć na uwadze, że każda z 3 wymienionych w niej usług (demontaż; transport i utylizacja; demontaż wraz z transportem i utylizacją) były wyceniane osobno, stąd też suma kosztu np. demontażu azbestu oraz transportu i utylizacji nie pokrywa się z łącznym kosztem demontażu, transportu i utylizacji azbestu podanym powyżej, który jest nieco niższy (związane jest to również z pewnymi mechanizmami funkcjonowania firm działających w zakresie demontażu, transportu i utylizacji azbestu, gdzie koszty jednostkowe

danego zamówienia maleją jeżeli zamawiający wykupuje kilka usług – np. zarówno demontaż jak i transport oraz utylizację w ramach jednego zamówienia).

Należy mieć również na uwadze, że najbliższe ogólnodostępne składowisko odpadów azbestowych oddalone jest o prawie 150 km od Gminy Kruklanki, dlatego koszt usługi odebrania od mieszkańców wyrobów azbestowych i ich unieszkodliwienia musi uwzględniać koszt długiego transportu. Ceny przyjęcia odpadów na składowisko są bardzo różne nawet dla tego samego składowiska i często zależą od indywidualnych ustaleń pomiędzy zarządzającym składowiskiem, a przedstawicielem firmy przekazującej odpady azbestowe do składowania. W miarę zwiększania dostępności kolejnych kwater na odpady azbestowe (Spytkowo k/Giżycka, Wysieka k/Bartoszyce) ceny związane z transportem i utylizacją wyrobów azbestowych powinny spaść.

Do wyliczenia kosztów usunięcia azbestu z terenu gminy posłużyły dane zebrane w trakcie inwentaryzacji:

Azbest magazynowany: 22 330 kg

Azbest w postaci pokryć dachowych (płyty faliste oraz na 1 budynku gospodarczym płyty karo) – 842 266 kg

Zinwentaryzowane wyroby azbestowe w postaci pokryć dachowych		
razem	os. fizyczne	os. prawne
842 266	779 383	62 883

Wg informacji z Gminy, na terenie gminy nie występują inne wyroby azbestowe w postaci podziemnej infrastruktury. Jeżeli Gmina poweźmie informacje o istnieniu na jej terenie

infrastruktury azbestowej, uzupełni bazę azbestowej w tym zakresie, jak również uwzględni w budżecie koszty związane z wymianą tej infrastruktury w perspektywie do 2032 r.

Koszty przedstawiają się następująco:

Koszt transportu i utylizacji azbestu zmagazynowanego (zeskładowanego) wynosi:

$22\,330\text{ kg} \cdot 0,75\text{ zł/kg} = \mathbf{16\,747,50\text{ zł}}$ (brutto)

Koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu znajdującego się na dachach w gminie wynosi:

$842\,266\text{ kg} \cdot 1,00\text{ zł/kg} = \mathbf{842\,266\text{ zł}}$

Łączny koszt usunięcia azbestu wynosi:

$16\,747,50 + 842\,266 = \mathbf{859\,013,5\text{ zł}}$

Tak jak zostało to wskazane wyżej, obliczeń dokonano wg cen ofertowych z września 2013r. Można jednak przypuszczać, iż wraz z udostępnieniem składowisk odpadów niebezpiecznych w bliższej okolicy, jak również przy dużych zamówieniach w ramach postępowań przetargowych koszt usunięcia azbestu z terenu gminy będzie niższy.

Harmonogram usuwania azbestu:

Założono, że w 2014 r. usunięty powinien zostać azbest magazynowany (składowany, nieużytkowany), a także te azbestowe pokrycia dachowe, które zostały zadeklarowane przez mieszkańców jako pilne do usunięcia. W sumie 31 152 kg azbestowych pokryć dachowych zostało zadeklarowanych jako pilne do utylizacji w 2014r.

Proponowane zalecenie pierwszeństwa w usuwaniu wyrobów azbestowych zmagazynowanych wynika z następujących obserwacji:

- wyroby składowane (na podwórkach, przy budynkach, szopach itd.) nie spełniają już swojej roli, natomiast zajmują miejsce i powodują stałą styczność mieszkańców z azbestem (choćby były używane tymczasowo np. do przykrywania stert drewna, klatek z inwentarzem itp.),

- ich usunięcie nie pociąga za sobą konieczności ich zastąpienia nowym wyrobem (np. pokryciem dachowym), a zatem nie generuje dodatkowych kosztów dla mieszkańców – na ogół chcą się ich tylko pozbyć,

- najczęściej składowane są bez jakiegokolwiek zabezpieczenia, bezpośrednio w miejscach przebywania i pracy ludzi, potracane i deptane, na ogół połamane i pokruszone, dlatego emisja z nich pyłów jest znaczna, a narażenie na pył duże,

- występują w znacznym rozproszeniu, tzn. w wielu miejscach (co zwiększa narażenie zdrowotne), a jednocześnie sumarycznie w niewielkiej ilości, co powoduje, że ich usunięcie z terenu całej gminy nie wiąże się ze znacznymi kosztami, zwłaszcza w porównaniu do oczekiwanej redukcji narażenia zdrowotnego.

Koszt zdjęcia, transportu i utylizacji tych pokryć dachowych przy założonych cenach wynosi $31\,152\text{ kg} \cdot 1\text{ zł/kg} = 31\,152\text{ zł}$.

Reasumując, w roku 2014 koszt usunięcia azbestu z terenu Gminy wyglądać będzie następująco:

$16\,747,50\text{ zł (azbest składowany)} + 31\,152\text{ zł (azbest pilny do wymiany)} = 47\,899,50\text{ zł}$.

Pozostałą kwotę oszacowaną na usuwanie azbestu należy podzielić na lata 2015-2031 (zostawiając ostatni rok programu 2032 na ewentualne nieprzewidziane sytuacje), gdyż należy spodziewać się, iż sukcesywnie azbestowe pokrycia dachowe będą przestawać spełniać swoją funkcję, a zatem mieszkańcy będą wymieniać pokrycia dachowe, a zatem gmina powinna zapewnić im wsparcie finansowe w zakresie zdjęcia, transportu i utylizacji.

Oznacza to, że w każdym kolejnym roku Gmina powinna wydatkować ok. $(842\,266\text{ zł} - 31\,152\text{ zł}) / 17\text{ lat} = 47\,712,5\text{ zł/rok}$.

Istotne jest, aby dotacje na usunięcie azbestu wychodziły naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców – gmina powinna organizować stałe akcje informacyjne o systemie dotacyjnym, dzięki czemu mieszkańcy będą mogli zgłaszać do gminy z rocznym wyprzedzeniem zapotrzebowanie na wymianę pokryć dachowych, zaś na podstawie faktycznego zapotrzebowania gmina będzie wnioskować o dotację do odpowiednich grantodawców (patrz rozdział 11).

Ilościowy harmonogram usuwania azbestu przedstawia się następująco:

Rok 2014 – 22 330 kg (składowany) + 31 152 kg (pilne wg deklaracji mieszkańców) = 53 482 kg.

Lata 2015 – 2031 - 47 712,5 kg azbestu/rok

Zważywszy, iż dla gminy ww. koszty stanowić będą duże obciążenie finansowe, gmina powinna starać się o dotacje na ten cel. Kwestie dostępnych środków zewnętrznych zostały omówione w rozdziale 11.

11. Finansowanie demontażu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest

Z uwagi na ograniczony budżet własny oraz dużą kwotę niezbędną na usunięcie azbestu z terenu gminy do roku 2032, istotne jest aby Gmina Kruklanki pozyskiwała również środki na usuwanie wyrobów zawierających azbest ze źródeł zewnętrznych. Obecnie istnieje kilka możliwych dróg pozyskania takich środków.

Fundusze ekologiczne są najbardziej znanym i wykorzystywanym źródłem dotacji i preferencyjnych kredytów dla podmiotów podejmujących inwestycje ekologiczne. Na ten stan rzeczy ma wpływ ilość środków finansowych jaką dysponują fundusze, warunki udostępniania środków finansowych pożyczkobiorcom oraz procedury dochodzenia do uzyskania finansowego wsparcia funduszu.

Koszty realizacji przedsięwzięć związanych z usuwaniem azbestu z terytorium kraju, mogą być pokrywane z dotacji w ramach programów dotacyjnych organizowanych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska w Olsztynie

NFOŚiGW przyznaje dotację na usuwanie azbestu w ramach programu priorytetowego pt. „Gospodarowanie odpadami” część 2 „Usuwanie wyrobów zawierających azbest”. Celem programu jest wzrost ilości unieszkodliwionych oraz zabezpieczonych odpadów zawierających azbest. Program przewidziany jest do wdrażania w latach 2010 – 2017, przy czym wydatkowanie dotacji ma być realizowane przez Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z udziałem środków udostępnionych przez NFOŚiGW. W ramach niniejszego Programu kwota dofinansowania przedsięwzięcia wynosi do 100 % jego kosztów kwalifikowanych, w tym do 50 % kosztów kwalifikowanych, ze środków udostępnionych przez NFOŚiGW, minimalne łączne zaangażowanie środków WFOŚiGW w realizację niniejszego programu priorytetowego stanowi 35% kosztów kwalifikowanych;

Reasumując, w ramach Programu „Usuwanie wyrobów zawierających azbest” gmina może otrzymać dotację w wysokości min. 85% kosztów na usunięcie wyrobów azbestowych – (50% z NFOŚ i 35% z WFOŚiGW) w zależności od wielkości dotacji w danych roku przyznanej z WFOŚiGW, wielkość dotacji może być większa, np.. w 2013r. gminy z woj. Warmińsko-mazurskiego (m.in. Dubeninki, Wieliczki) otrzymały dotację w wysokości 88,9%

Dotacja ta może być przyznana gminie, o ile:

- przedsięwzięcie zlokalizowane jest na terenie gminy, w której została przeprowadzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest;
- przedsięwzięcie zlokalizowane na terenie gminy posiadającej program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest i jest z nim zgodne;
- przy określaniu intensywności dofinansowania uwzględnia się przepisy dotyczące dopuszczalności pomocy publicznej;
- w przypadku dofinansowania przekazywanego za pośrednictwem jednostki samorządu terytorialnego, zasady pomocy publicznej stosowane są w odniesieniu do ostatecznych odbiorców korzyści. Podmiotem udzielającym pomocy ostatecznemu odbiorcy, zobowiązanym do zapewnienia zgodności pomocy publicznej z zasadami jej udzielania oraz realizacji innych obowiązków podmiotu udzielającego pomocy jest w takiej sytuacji dotowana jednostka samorządu terytorialnego.

- w przypadku przedsięwzięć w zakresie demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwiania lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest na obszarach dotkniętych klęską żywiołową. kwota dofinansowania ze środków NFOSiGW wynosi do 100% kosztów kwalifikowanych;

Szczegółowe informacje dot. ostatniego konkursu – z marca 2013r. zostały przedstawione w załącznikach. Najprawdopodobniej najbliższe nabory wniosków o dotację będą podlegać takim samym zasadom.

- Ponadto istnieją możliwości otrzymania preferencyjnych kredytów udzielanych przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ)

Oddziały BOŚ Banku współpracują z WFOŚiGW w zakresie udzielania preferencyjnych kredytów inwestycji związanych z usuwaniem i utylizacją wyrobów zawierających azbest.

Preferencyjne kredyty są udzielane w ramach programu „Usuwanie i unieszkodliwianie azbestu i wyrobów zawierających azbest”. Przedmiotem kredytowania może być wymiana powierzchni dachowych lub elewacyjnych wykonanych z materiałów zawierających azbest, obejmująca roboty demontażowe, transport i unieszkodliwianie odpadu zawierającego azbest, zakup materiałów do wykonania zamiennych pokryć dachowych lub elewacyjnych, roboty budowlano-montażowe związane z wykonaniem zamiennych pokryć dachowych lub elewacyjnych. Kredyty przeznaczone dla osób fizycznych, osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, samorządów oraz utworzonych przez nie jednostek organizacyjnych, jednostek posiadających osobowość prawną, wspólnot mieszkaniowych, spółdzielni mieszkaniowych.

Dotychczasowe warunki kredytowania wyglądały następująco:

- kwota kredytu: do 80% kosztów realizowanej inwestycji lecz nie więcej niż 2000 zł brutto na 1 tonę odpadu zawierającego azbest
- okres kredytowania: do 5 lat
- okres karencji: do 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy kredytowej
- okres realizacji zadania: do 12 miesięcy od daty postawienia przez Bank kredytu do dyspozycji Kredytobiorcy
- oprocentowanie: zmienne, 0,5 WIBOR 3M + 2 p.p.

- prowizja przygotowawcza: 1% kwoty przyznanego kredytu.

Ponadto istnieją inne źródła finansowania zagadnień związanych z usuwaniem azbestu:

środki unijne

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko; realizowany z Funduszy Europejskich, podzielony na tematyczne priorytety. W ramach POiIŚ gmina może ubiegać się o dotacje z następujących priorytetów:

II priorytet - gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi; Finansowanie szkoleń ze środków Funduszu Spójności,

V priorytet- Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.

Działanie 5.4 „Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej”.

Celem działania jest zwiększenie świadomości ekologicznej jak największej liczby ludzi w zakresie ochrony środowiska. Finansowane są projekty edukacyjne, kampanie promocyjne z zakresu ochrony środowiska dla grup społeczeństwa ale także dla grup zawodowych wywierających największy wpływ na przyrodę (decydenci na różnych szczeblach administracji).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Obecnie obowiązuje RPO na lata 2007-2013, a zatem bieżący rok jest ostatnim rokiem obowiązywania Programu. Gmina Kruklanki powinna na bieżąco monitorować postanowienia Regionalnego Programu Operacyjnego po jego uchwaleniu na następny okres programowania w celu pozyskania informacji nt. możliwości otrzymania dotacji do unieszkodliwienia wyrobów azbestowych.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

W obecnej chwili nie jest dostępna obowiązująca wersja PROW na najbliższy okres programowania. Można jednak domniemywać iż zostaną utrzymane dotychczasowe linie dotacyjne realizowane w ramach następujących działań:

- Oś 1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego
- ✓ Działanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Celem jest wsparcie modernizacji, remontów gospodarstw, aby zharmonizować warunki produkcji rolnej z wymogami dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego, higieny produkcji oraz warunków utrzymania zwierząt.

Usunięcie azbestu jest możliwe tylko w ramach projektu (jako element projektu), polegającego na przebudowie, remoncie, połączonym z modernizacją budynków.

- Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i zróżnicowanie gospodarki wiejskiej
- ✓ Działanie: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej:

W ramach działania wspierane są inwestycje m.in. w zakresie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, usług dla ludności, robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych, usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, usług transportowych, usług komunalnych.

Do kosztów kwalifikowalnych projektu zalicza się m.in. koszty budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, a także koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki. W przypadku projektów związanych z turystyką wiejską (w tym agroturystyką) koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki będą także kosztami kwalifikowalnymi. Również w tym działaniu dotacja na usunięcie azbestu jest połączona z modernizacją zabudowań.

- ✓ Działanie: Odnowa i rozwój wsi

Celem działania jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. W ramach programu udzielana jest pomoc finansowa m.in. w zakresie budowy, remontu, przebudowy obiektów (przy tym usuwanie azbestu), budowy remontu lub przebudowy

infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych.

✓ Działanie: Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

Dotacja obejmuje koszty budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, a także koszty nadbudowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych wraz z zakupem instalacji technicznej. Koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki a także koszty materiałów zastępujących materiały szkodliwe (w tym wyrobów azbestowych) będą kosztami kwalifikowanymi (objętymi refundacją) pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji.

Wyżej wymienione informacje przygotowano w oparciu o informacje aktualne na rok 2013, nie można ich traktować jako wiążące na następne lata, każdorazowo należy sprawdzić dostępne instrumenty wsparcia finansowego, jak również warunki otrzymania dotacji/ pożyczki/ kredytu itp.

Rekomenduje się aby Gmina Kruklanki pod koniec roku 2013 lub na początku roku 2014 – w zależności od harmonogramu naboru - złożyła wniosek na dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych z terenu gminy do WFOŚiGW. Ponadto zaleca się bieżący monitoring pozostałych źródeł finansowania przedmiotowych przedsięwzięć.

12. Wskaźniki realizacji Programu

Wskaźniki realizacji *Programu* stanowią instrument, za pomocą którego gmina może w sposób jednoznaczny ocenić czy wdrażanie *Programu* odbywa się w stopniu wystarczającym oraz czy zasady (cele oraz działania) postawione w *Programie* spełniają swoją rolę (czy może istnieje potrzeba ich zmian oraz co jest z tym związane aktualizacją *Programu*).

Do oceny efektywności działań wpisanych do *Programu* oraz podejmowanych przez Gminę Kruklanki sugeruje się wykorzystanie następujących wskaźników:

Wskaźniki efektywności realizacji *Programu*:

- Ilość unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest - Mg/rok,

- Stopień usunięcia wyrobów azbestowych - % usuniętych odpadów, w odniesieniu do wyników inwentaryzacji z roku 2013,
- Stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu w danym roku - %
- Wskaźniki świadomości ekologicznej mieszkańców:
- Liczba wniosków o dofinansowanie usuwania azbestu złożonych do gminy przez mieszkańców/rok,
- Liczba szkół uczestniczących w konkursach związanych z problematyką azbestową/rok,
- Liczba inicjatyw społeczności lokalnej w zakresie problematyki azbestowej/rok,
- Liczba interwencji podejmowanych przez jednostki kontrolne (Nadzór budowlany, Państwową Inspekcję Pracy, Inspekcję Sanitarną, Gminę)/rok,

13. Analiza wpływu Programu na środowisko i zdrowie człowieka

Program ma na celu stopniowe usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Kruklanki.

Program zakłada realizację przedsięwzięć polegających na demontażu wyrobów zawierających azbest oraz ich transporcie do miejsc unieszkodliwiania. Prace budowlane związane z demontażem azbestu oraz ich transport nie stanowią przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w *sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. z 2010 r. Nr 213, poz. 1397), a zatem nie ma konieczności przygotowania prognozy oddziaływania Programu na środowisko.

Program nie przewiduje powstania na terenie Gminy Kruklanki składowiska odpadów azbestowych ani powstania instalacji do przetwarzania wyrobów zawierających azbest.

Zasięg Programu obejmuje jedynie teren Gminy Kruklanki.

Skala prac będzie dotyczyła pokryć dachowych zlokalizowanych na posesjach na terenie gminy.

Azbest znajdujący się głównie w postaci pokryć dachowych na budynkach gospodarczych i mieszkalnych stanowi niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzkiego, a włókna azbestu pochodzące z uszkodzonych płyt azbestowych zanieczyszczają środowisko, zatem skutkiem realizacji niniejszego Programu będzie poprawa jakości środowiska w Gminie.

Zważywszy na to, że wielu producentów tego typu wyrobów stwierdziło wytrzymałość pokryć dachowych azbestowych na ok. 30 lat, a obecne w Gminie Kruklanki pokrycia dachowe z azbestu mają często ponad 30 lat należy stwierdzić, że istnieje pilna potrzeba uchwalenia *Programu*, co zapewni planowe usuwanie szkodliwego azbestu z terenu gminy, jak również umożliwi planową realizację działań wspomagających ten proces (np. edukacja ekologiczna mieszkańców, szkolenia).

Upowszechnienie zatwierdzonego przez gminę *Programu* będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. W wyniku tych działań zminimalizowany zostanie negatywny wpływ azbestu na środowisko i zdrowie człowieka.

Usuwanie azbestu powinno być zgodne z niniejszym *Programem*, co zapewni minimalizację ewentualnego zanieczyszczenia środowiska pyłem azbestowym przez nieumiejętne i niezgodne z prawem demontowanie wyrobów zawierających azbest.

Program jest spójny z *Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032*. Realizuje wszystkie założenia i terminy zawarte w programie krajowym.

Program inkorporuje założenia spisane w *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* na grunt lokalny. Należy jednocześnie podkreślić, że dla *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* została wykonana prognoza oddziaływania na środowisko, a co za tym idzie jego założenia zostały szczegółowo omówione pod kątem negatywnego wpływu na środowisko oraz zdecydowano, że ww. Program ma być realizowany na skalę kraju.

Realizacja Programu jest powiązana z realizacją celów „*Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE*”. Strategia zakłada „ostateczne zastąpienie substancji

wzbudzających szczególnie duże obawy odpowiednimi alternatywnymi substancjami lub technologiami”.

Dzięki realizacji niniejszego Programu zastąpi wypełnienie postanowień wielu aktów prawnych na terenie Gminy:

- dyrektywa Rady 87/217/EWG z 19.03.1987r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu,
- dyrektywa Rady 96/61/WE z 24.09.1996 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli.

Regulacje zawarte w tych przepisach wdrożone są w krajowych ustawach i rozporządzeniach.

Niska społeczna świadomość ekologiczna oraz nieznajomości przepisów prawnych skutkuje niewłaściwym postępowaniem z odpadami zawierającymi azbest oraz nieprzestrzeganiem narzuconych w aktach prawnych obowiązków dla posiadaczy odpadów. Realizacja jednego z założeń programu, tj. edukacji ekologicznej, pozwoli zmniejszyć skalę tego problemu w odniesieniu do szkodliwości azbestu.

Rodzaj i skala oddziaływania na środowisko.

Ponieważ azbest wykorzystany jako pokrycia dachowe przez cały czas jego użytkowania stanowi potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzi, jedynie całkowite jego usunięcie pozwoli na eliminację tego zagrożenia. Wymiana pokryć dachowych jest bardzo kosztowna i dlatego emisja włókien azbestu będzie występować z różnym zaawansowaniem w zależności od możliwości finansowych właścicieli nieruchomości i oraz pozyskiwania środków zewnętrznych.

Zakłada się, że realizacja tych prac z zachowaniem wszystkich warunków określonych przepisami, nie będzie powodować negatywnego oddziaływania na zdrowie mieszkańców i pracowników firm wykonujących prace związane z azbestem.

Prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych

Demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych, pod warunkiem prowadzenia robót w sposób określony przepisami, nie powodują zagrożenia dla środowiska i zdrowia człowieka. Prace będą prowadzone na wielu obiektach na terenie gminy, jednakże rozłożone będą w czasie – w każdym roku przewiduje się usuwanie części wyrobów azbestowych – w zależności od możliwości finansowych mieszkańców i Gminy, w związku z tym nie wystąpi skumulowane oddziaływanie na środowisko.

Transgraniczne oddziaływanie może jedynie wystąpić w przypadku transgranicznego przemieszczania odpadów, jednakże na każdy międzynarodowy obrót odpadów potrzebne jest zezwolenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz spełnienie szeregu innych wymagań prawnych, mających na celu zmniejszenie ewentualnego wystąpienia negatywnych skutków takiego przemieszczania.

Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska

Azbest jest materiałem niebezpiecznym, mogącym stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi, jednakże istnieją sprawdzone metody bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest począwszy od ich eksploatacji, poprzez usuwanie i transport, aż do unieszkodliwiania. Jest to uregulowane przepisami. Prace związane z usuwaniem azbestu mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenie takich prac oraz zatrudniających pracowników przeszkolonych w zakresie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Zagrożenie może powodować emisja włókien azbestu z ulegających korozji wyrobów azbestowo-cementowych oraz emisja włókien azbestu wynikająca z nieprawidłowo prowadzonego przez nieupoważnione firmy demontażu i transportu oraz składowania w miejscach do tego nieprzeznaczonych, w tym na tzw. dzikich wysypiskach.

Program zakładał będzie demontaż i usuwanie wyrobów azbestowych przez wyspecjalizowane firmy, działające na podstawie ważnych zezwoleń i z zachowaniem wszystkich procedur wynikających z przepisów prawa.

W związku z tym realizacja postanowień Programu poprzez wykonywanie prac zgodnie z przepisami oraz usunięcie z terenu gminy wyrobów azbestowych nie spowoduje wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi i zagrożenia dla środowiska.

Cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko

Obszar gminy Kruklanki posiada wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe, czego odzwierciedleniem jest powierzchnia obszarów prawnie chronionych, wynosząca 93,5% powierzchni gminy. Dla porównania – wartość ta dla województwa warmińsko– mazurskiego wynosi 53,1%. W przeliczeniu na jednego mieszkańca w gminie Kruklanki przypada 62,5 tys. m² obszarów prawnie chronionych, podczas gdy ta sama wartość dla województwa wynosi 8,8 tys. m², a w kraju - 2,5 tys. m². Wyłączone z obszaru chronionego krajobrazu są jedynie dwa fragmenty gminy, a mianowicie tereny rolne położone pomiędzy jeziorem Wydmieńskim i Sołtmany oraz okolice wsi Lipowo.

Na obszary prawnie chronione składają się m.in.:

Leśny rezerwat przyrody – Borki, o powierzchni 232 ha, utworzony w celu ochrony naturalnych drzewostanów powstałych w wyniku samoodnowienia,

Dwa obszary chronionego krajobrazu – Puszcza Borecka i Kraina Wielkich Jezior Mazurskich, obejmująca teren nad jeziorem Gołdopiwo i Kruklin. Ponadto na obszarach chronionego krajobrazu ustanowiono strefy ochronne wokół jezior, których powierzchnia przekracza 1 ha,

Użytki ekologiczne – wszystkie wyspy na jeziorze Gołdopiwo, Sołtmany i Żywy,

Pomniki przyrody, których na terenie gminy jest 46.

Ponadto znaczny udział w powierzchni Gminy stanowią dwa obszary Natura 2000 – Ostoja Borecka PLH 280016 oraz Puszcza Borecka PLB 280006.

Ostoja Borecka stanowi ważną ostoję fauny leśnej z wilkiem i żubrem (jedno z 5 wolno żyjących stad w Polsce). Ogółem stwierdzono występowanie 7 gatunków zwierząt i 4 gatunki

roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jeden z ważniejszych obszarów w Europie dla zachowania klasycznych lasów liściastych typu środkowoeuropejskiego, tzw. grądu subkontynentalnego. Na terenie Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Puszcza Borecka występuje co najmniej 25 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 9 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).

Ponadto na rzece Sapina i trzech jeziorach oraz terenach do nich przyległych obowiązuje strefa ciszy (Gołdopiwo, Kruklin i Wolisko), a także znaczna część kompleksów leśnych rosnących na obszarze gminy została uznana za lasy ochronne.

Realizacja Programu nie jest sprzeczna z celami ochrony ww. obszarów ani nie jest stanowi dla nich zagrożenia. Podniesienie jakości środowiska jest zgodne z celami ochrony ww. obszarów chronionych.

Podsumowując należy uznać, że realizacja postanowień Programu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, gdyż dokument ten:

- ✓ W wyniku realizacji Programu nastąpi poprawa jakości środowiska dzięki usunięciu i unieszkodliwieniu substancji niebezpiecznych,
- ✓ Program zakłada wykonywanie prac polegających na demontażu oraz transportowaniu azbestu ze ścisłym przestrzeganiem wymagań prawa,
- ✓ nie przewiduje powstania na terenie gminy składowiska wyrobów azbestowych ani instalacji do unieszkodliwiania azbestu,
- ✓ realizacja zadań dokumentu nie będzie powodować oddziaływań skumulowanych ani transgranicznych.

Realizacja założeń Programu wpłynie na poprawę stanu środowiska i zdrowia ludzi poprzez:

- ✓ sukcesywne zmniejszanie, a docelowo wyeliminowanie źródeł emisji włókien azbestowych,
- ✓ doprowadzenie do prowadzenia prac zgodnie z przepisami, co wyeliminuje zagrożenie zdrowia zarówno dla mieszkańców posesji, jak i dla wykonawców prac,
- ✓ wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie właściwego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

14. Bibliografia

J. Dyczek. Charakterystyka, własności i zastosowanie azbestu. Akademia Górniczo-Hutnicza Kraków, Fundacja Łódzkie bez Azbestu,

Azbest - narażenie i skutki zdrowotne - dr hab. Edward Więcek, Bezpieczeństwo Pracy 2/2004,

Azbest - ekspozycja zawodowa i środowiskowa: skutki, profilaktyka.- Neonila SzeszeniaDąbrowska, Łódź: Oficyna Wydawnicza Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera, 2004,

N. Szeszenia-Dąbrowska: Azbest a zdrowie człowieka. Materiał dydaktyczny na kurs specjalistyczny „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”. Kraków, AGH, 26.06.2003 r),

„Informator o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest” MGPIPS, Warszawa 2003 r. zaktualizowany wg stanu prawnego na dzień 30 września 2008 r.,

Informator o zadaniach jednostek samorządu terytorialnego dla realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski - materiał przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej” Warszawa 2003.,

„Poradnik stosowania przepisów i procedur dotyczących pozyskiwania z krajowych i zagranicznych funduszy pomocowych dodatkowych środków finansowych na usuwanie materiałów zawierających azbest”, Ministerstwo Gospodarki, 2006 r.,

Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy - <http://www.ciop.pl>,

Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych – www.stat.gov.pl,

Baza Azbestowa, <http://www.bazaazbestowa.gov.pl>.

15. Załącznik 1 Pełny wykaz aktów prawnych dotyczących problematyki azbestowej

Akty prawne wynikające z prawodawstwa krajowego:

Ustawy

- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623)
- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. Nr 63, poz. 322)
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 163, poz. 981)
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2013 Nr 0, poz. 21)

Rozporządzenia

Rozporządzenia Rady Ministrów

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac (Dz. U. Nr 200, poz. 2047, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 196, poz. 1217, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397, z późn. zm.)

Rozporządzenia Ministra Gospodarki

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595)

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 7 września 2005 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu (Dz. U. Nr 186, poz. 1553, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31)

Rozporządzenia Ministra Zdrowia

- Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbecie (Dz. U. Nr 189, poz. 1603)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 33, poz. 166)

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. 2012 Nr 0, poz. 890)

Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824)

Rozporządzenia Ministra Środowiska

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858 oraz z 2010 r. Nr 238, poz. 1588)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549 oraz z 2009 r. Nr 39, poz. 320)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2004 r. w sprawie warunków, w których uznaje się, że odpady nie są niebezpieczne (Dz. U. Nr 128, poz. 1347)

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. Nr 49, poz. 356)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony (Dz. U. Nr 119, poz. 769)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. Nr 206, poz. 1291)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 16, poz. 87)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 249, poz. 1673)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach (Dz. U. Nr 249, poz. 1674)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 kwietnia 2011 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. Nr 95, poz. 558)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 298, poz. 1771)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. 2013 Nr 0, poz. 24)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2013 Nr 0, poz. 25)

Rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986)
- Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu ADR (Dz. U. Nr 0, poz. 192)
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126)
- Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie prowadzenia kursów w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 0, poz. 619)

Inne:

- Oświadczenie Rządowe z dnia 16 stycznia 2009 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. Nr 27, poz. 162, z późn. zm.)

Akty prawne wynikające z prawodawstwa Unii Europejskiej

Dyrektywy i decyzje

- Dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawodawczych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 196 z 16.08.1967, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 1, str. 27)
- Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 269)

- Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz.Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 349)
- Dyrektywa Rady 92/57/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wprowadzenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 245, z 26.08.1992, str. 6, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 71)
- Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz.Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str.12, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 213)
- Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228)
- Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE (Dz. Urz. WE L 11 z 16.01.2003, str. 27, Dz. Urz. WE L 218 z 23.08.2007, str. 25; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 314)
- Dyrektywa 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrotechnicznego i elektronicznego (WEEE) (Dz. Urz. WE L 37 z 13.02.2003, str. 24, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 7, str. 359)
- Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 158 z 30.04.2004, str. 50; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 35)
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz. Urz. WE L 190, z 12.07.2006, str. 1)
- Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i

dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz. Urz. WE L 396, z 30.12.2006, str. 1 oraz sprostowanie w Dz. Urz. WE L 136, z 29.05.2007, str. 3)

- Dyrektywa 2008/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. Urz. WE L312 z 22.11.2008, str. 3)
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/148/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. UE L 330, z 16.12.2009, str. 28.)

16. Załącznik 2 Szczegółowe informacje o konkursie dotacyjnym na usuwanie azbestu z WFOŚiGW w Olsztynie

Poniżej przedstawione informacje dotyczą naboru wniosków o dotację na usuwanie azbestu w 2013r. Można jednakże założyć że w najbliższym roku obowiązywał będzie ten sam lub podobny system dotacji na usuwanie azbestu. Gmina jest jednakże zobowiązana do samodzielnego monitoringu terminu oraz zasad konkursów w tym zakresie.

Przedstawione informacje pochodzą ze strony WFOŚiGW w Olsztynie.

Działanie: 4 – Azbest

Poddziałanie: 4.1 - Usuwanie azbestu

1. Cel konkursu

Celem konkursu jest unieszkodliwienie odpadów i wyrobów zawierających azbest występujących na terenie Warmii i Mazur.

2. Typy projektów

1. demontaż i zabezpieczenie pokrycia dachowego lub innych wyrobów zawierających azbest,
2. transport odpadu niebezpiecznego z miejsca rozbiórki do miejsca unieszkodliwienia,
3. unieszkodliwienie poprzez składowanie odpadu niebezpiecznego na składowisku.

3. Alokacja środków

1.340.926,00 zł, w tym środki z WFOŚiGW w Olsztynie – 552.146,00 zł i środki udostępnione przez NFOŚiGW – 788.780,00 zł.

4. Beneficjenci konkursu

Jednostki samorządu terytorialnego, które przeprowadziły inwentaryzację wyrobów zawierających azbest na swoim terenie oraz posiadające opracowany i przyjęty uchwałą rady jednostki samorządu terytorialnego program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Dotacje będą udzielane jednostkom samorządu terytorialnego na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów, których właścicielami są jednostki samorządu terytorialnego i Skarb Państwa, osoby fizyczne, kościoły i związki wyznaniowe, stowarzyszenia, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, jednostki sektora finansów publicznych będących gminnymi lub powiatowymi osobami prawnymi.

5. Warunki dofinansowania

W ramach programu przewidziane jest dofinansowanie do 85% kosztów kwalifikowanych ze środków udostępnionych przez NFOŚiGW w Warszawie oraz WFOŚiGW w Olsztynie, nieprzekraczające 680 zł za 1 tonę unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest – w formie dotacji.

6. Kryteria wyboru

• Kryteria formalne

Kompletny wniosek złożony na obowiązującym formularzu podpisany przez osoby upoważnione do reprezentacji Wnioskodawcy w stosunkach cywilno-prawnych, zawierający komplet wymaganych dokumentów, tj. harmonogram finansowo-rzeczowy zadania oraz zaświadczenie z Urzędu Marszałkowskiego o wywiązywaniu się z należnych opłat za

korzystanie ze środowiska. Pozytywna ocena formalna pozwala na przeprowadzenie oceny merytorycznej.

- **Kryteria merytoryczne**

Ocena merytoryczna odbywa się w oparciu o poniższe kryteria.

parametr	Liczba pkt.	
Zgodność z Listą Przedsięwzięć Priorytetowych	5	
Zgodność z celami ustawy – Prawo ochrony środowiska	3	
Ilość unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest	do 10 ton	1
	10-20 ton	2-3
	20-30 ton	4-5
	30-50 ton	6-7
	powyżej 50 ton	8
Lokalizacja zadania na obszarach prawnie chronionych	0-3	
Zadanie realizowane w ramach:		
Unieszkodliwianie i utylizacja odpadów niebezpiecznych	0-5	

Pozytywna ocena merytoryczna pozwala na przedstawienie wniosku na posiedzeniu Zarządu Funduszu, który podejmuje decyzje o ewentualnym dofinansowaniu realizacji zadania.

7. Termin naboru wniosków o dofinansowanie

Wnioski należy składać w terminie do dnia **29.03.2013 r. do godziny 15.30.**

Wnioski należy składać osobiście w siedzibie WFOŚiGW w Olsztynie lub przesłać pocztą (liczy się data stempla pocztowego).

8. Postanowienia końcowe

Zgłoszenie do konkursu odbywa się poprzez złożenie standardowego wniosku o dofinansowanie ze środków WFOŚiGW w Olsztynie wraz z wymaganymi załącznikami. Formularz wniosku znajduje się na stronie internetowej Funduszu www.wfosigw.olsztyn.pl

Wyniki konkursu ogłoszone zostaną na stronie internetowej Funduszu www.wfosigw.olsztyn.pl

W kwestiach nieobjętych niniejszym ogłoszeniem obowiązują zapisy *Regulaminu programów dotacyjnych oraz Zasad udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania kredytów i pożyczek ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska*

i Gospodarki Wodnej w Olsztynie na rok 2013.

9. Osoba do kontaktu

Anna Granacka Tel (089) 522-02-11, e-mail: a.granacka@wfosiqw.olsztyn.pl

17. Załącznik 3 Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest

Informacja o wyrobach zawierających azbest określona jest w Załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. (poz. 31 z późn. zm.)

WZÓR

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:

.....

2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest — imię i nazwisko lub nazwa i adres:

.....

3. Rodzaj zabudowy³⁾:

4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:

5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:

6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:

.....

7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾:

8. Stopień pilności⁷⁾:

9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:

a) nazwa i numer dokumentu:

b) data ostatniej aktualizacji:

10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:

11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:

.....
(podpis)

data

18. Załącznik 4 Wzory oznakowań wyrobów zawierających azbest

Wzory oznakowania wyrobów zawierających azbest określone są w Załącznikach nr 1 i 2 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. (poz. 31 z późn. zm.)

Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych

Pomieszczenie zawiera azbest*

* Tylko w przypadku oznakowania pomieszczenia w związku z brakiem możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest.

Wszystkie instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny być oznakowane w następujący sposób:

1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 1/2H szerokości;

2) oznakowanie powinno składać się z:

a) części górnej ($h = 40 \% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,

b) części dolnej ($60 \% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny;

3) jeżeli wyrob zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit/azbest niebieski”.

Wzór oznakowania dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie Ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczonych trwale przed emisją włókien azbestu.

Wszystkie drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu, powinny być oznakowane w następujący sposób:

1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 30 cm wysokości (H) i .H szerokości;

2) oznakowanie powinno składać się z:

a) części górnej ($h = 40 \% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,

b) części dolnej ($60 \% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny.